Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь
Вучэбна-метадычнае аб'яднанне
па адукацыі ў галіне культуры і мастацтваў

ІНСТРУМЕНТАЛЬНЫ АНСАМБЛЬ
(скрыпка, альт, віяланчэль)

Тыпавая вучэбная праграма
для вышэйшых навучальных устаноў па спецыяльнасці
1-17 03 01 Мастацтва эстрады (па напрамках),
напрамках спецыяльнасці 1-17 03 01-01 Мастацтва эстрады (інструментальная музыка), 1-17 03 01-02 Мастацтва эстрады (камп'ютарная музыка)

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

Мінск 2011

Складальнік

Т. У. Дзейко, старшы выкладчык кафедры мастацтва эстрады ўстановы адукацыі "Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў"

Рэцэнзенты:

кафедра народных інструментаў установы адукацыі "Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя М. Танка";

Г. У. Някрасава, загадчык кафедры камернага ансамбля ўстановы адукацыі "Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі", дацэнт

Рэкамендавана да зацвярджэння ў якасці тыпавой:

кафедрай мастацтва эстрады ўстановы адукацыі "Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў" (пратакол № 3 ад 29.09.2010 г.);

прэзідыумам навукова-метадычнага савета ўстановы адукацыі "Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў" (пратакол № 1 ад 05.10.2010 г.);

секцыяй па спецыяльнасці 1-17 03 01 "Мастацтва эстрады" навукова-метадычнага савета па харэаграфіі і мастацтве эстрады Вучэбна-метадычнага аб'яднання па адукацыі ў галіне культуры і мастацтваў (пратакол № 1 ад 12.10.2010 г.)

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

Адказны за рэдакцыю *В. Б. Кудласевіч*
Адказны за выпуск *Т. У. Дзейко*

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Тыпавая вучэбная праграма распрацавана для вышэйшых навучальных устаноў Рэспублікі Беларусь у адпаведнасці з патрабаваннямі адукацыйнага стандарту па спецыяльнасці 1-17 03 01 “Мастацтва эстрады (па напрамках)” (напрамкі спецыяльнасці 1-17 03 01-01 “Мастацтва эстрады (інструментальная музыка)”, 1-17 03 01-02 “Мастацтва эстрады (камп’ютарная музыка)”).

Дысцыпліна “Інструментальны ансамбль (скрыпка, альт, віяланчэль)” з’яўляецца важнейшай і неабходнай для студэнтаў, якія авалодваюць майстэрствам ігры на струнна-смычковых інструментах. Ансамблевае выканальніцтва мае вялікае значэнне ў падрыхтоўцы да самастойнай прафесійнай дзейнасці будучых выкладчыкаў і ўдзельнікаў ансамбляў, аркестраў. Знаёмства з шырокім дыяпазонам акадэмічнай, джазавай, рок- і поп-музыкі, вывучэнне стылістычна і мастацка разнастайнай музычнай літаратуры садзейнічае ўсебаковаму развіццю музыкантаў.

Дысцыпліна “Інструментальны ансамбль” цесна ўзаемазвязана з такімі спецыяльнымі дысцыплінамі, як “Спецінструмент”, “Імправізацыя на спецінструменце”, “Аркестравы клас”, “Інструментазнаўства, аранжыроўка і пераклад музычных твораў”.

Мэтай курса “Інструментальны ансамбль” з’яўляецца падрыхтоўка высокакваліфікаваных спецыялістаў, якія валодаюць мастацкім музычна-выканальніцкім майстэрствам ансамблевай ігры.

Мэта курса абумоўлівае наступныя *задачы:*

– развіць комплекс музыкальных здольнасцей, неабходных для ансамблевага выканальніцтва (дакладнае інтанаванне, адчуванне ансамблевага рытму, уменне слухаць галасы калег па ансамблі і г. д.);

– выпрацаваць свабоднае валоданне тэхнічнымі сродкамі і штрыхамі ў музычных творах розных стылявых напрамкаў;

– навучыць разуменню мастацкай задумы аўтара музычнага твора і прыёмам яе ўвасаблення пры ансамблевым выкананні;

– сфарміраваць мастацкі густ.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

Працэс падрыхтоўкі спецыялістаў у галіне мастацтва эстрады накіраваны на авалоданне студэнтамі *ведамі і ўменнямі,* якія дазволяць на высокім узроўні вырашаць прафесійныя задачы ў далейшай творчай і педагагічнай дзейнасці.

Выпускнік павінен *ведаць:*

– прынцыпы ансамблевага выканання музычнага твора;

– прынцыпы рэалізацыі мастацкай задумы аўтара;

– формы і жанры розных стыляў і кірункаў акадэмічнай, джазавай, рок- і поп-музыкі для інструментальнага ансамбля;

– спецыфіку ігры на акустычных і электраінструментах у ансамблі;

– спосабы выкарыстання тэхнічных сродкаў выразнасці ў ансамблі;

– прынцыпы самастойнай работы над музычным ансамблевым творам;

– выканальніцкія сродкі выразнасці ў ансамблі.

Выпускнік павінен *умець*:

– увасабляць прынцыпы ансамблевага выканання музычнага твора на практыцы;

– рэалізоўваць сумесна з партнёрамі мастацкую задуму аўтара;

– выконваць у ансамблі творы розных форм і жанраў поліфанічнай і гамафонна-гарманічнай музыкі розных стыляў і кірункаў;

– скарыстоўваць спецыфіку ігры на акустычных і электраінструментах у ансамблі;

– выкарыстоўваць выканальніцкія тэхнічныя сродкі выразнасці розных інструментаў;

– самастойна (сумесна з партнёрамі) працаваць над музычным творам;

– прафесійна карыстацца выканальніцкімі сродкамі выразнасці ў ансамблі падчас стварэння інтэрпрэтацыі музычнага твора;

– прымяняць веды ў працэсе выкладчыцкай дзейнасці.

Асноўнымі метадамі (тэхналогіямі) навучання, якія адказваюць мэтам вывучэння дадзенай дысцыпліны, з'яўляюцца: метад праектаў, метад творчых майстэрняў, брыгадны метад, метад аналізу пэўных сітуацый, праблемны метад.

Самастойная работа студэнтаў арганізуецца ў адпаведнасці з Палажэннем аб самастойнай рабоце студэнтаў і ажыццяў-

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

ляецца ў выглядзе аўдыторных і пазааўдыторных формаў. Для ацэнкі якасці самастойнай работы студэнтаў ажыццяўляецца кантроль за яе выкананнем.

Агульная колькасць гадзін па дысцыпліне “Інструментальны ансамбль” у адпаведнасці з тыпавым вучэбным планам для напрамку спецыяльнасці 1-17 03 01-01 “Мастацтва эстрады (інструментальная музыка)” складае 468 гадзін, з якіх 240 адведзены на аўдыторныя (практычныя) заняткі; для напрамку спецыяльнасці 1-17 03 01-02 “Мастацтва эстрады (камп’ютарная музыка)” – 200 гадзін, з якіх 108 адведзены на аўдыторныя (практычныя) заняткі. Веды і практычныя навыкі студэнтаў рэкамендуецца кантраляваць у працэсе навучання ў форме залікаў і экзаменаў.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

ПРЫКЛАДНЫ ТЭМАТЫЧНЫ ПЛАН

Тэмы	Колькасць аўдыторных (практычных) гадзін	
	напрамак спецыяльнасці 1-17 03 01-01 "Мастацтва эстрады (інструментальная музыка)"	*напрамак спецыяльнасці 1-17 03 01-02 "Мастацтва эстрады (камп'ютарная музыка)"*
Тэма 1. Уводзіны	2	2
Тэма 2. Асаблівасці настройкі музычных інструментаў у ансамблі і аркестры	8	4
Тэма 3. Падбор праграмы	6	6
Тэма 4. Інтанаванне	22	10
Тэма 5. Штрыхі	24	14
Тэма 6 . Аплікатура	20	10
Тэма 7. Вібрацыя	20	12
Тэма 8 . Рытм	32	14
Тэма 9. Тэмп і дынаміка	26	12
Тэма 10. Вывучэнне музычных форм у розных эстрадных стылях	50	14
Тэма 11. Выканальніцкае майстэрства ў асноўных джазавых стылях	20	-
Тэма 12. Канцэртнае выступленне	10	10
Усяго…	**240**	**108**

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

ЗМЕСТ ДЫСЦЫПЛІНЫ

Тэма 1. Уводзіны

Задачы і мэты дысцыпліны ў музычным развіцці і спецыяльнай падрыхтоўцы студэнтаў выканання ў інструментальным ансамблі. Стварэнне адзінага творчага калектыву – галоўная ўмова арганізацыі навучальнага і творчага працэсаў у класе інструментальнага ансамбля. Падбор удзельнікаў ансамбля. Улік індывідуальных якасцей, музыкальных здольнасцей, тэхнічнай і псіхалагічнай сумяшчальнасці ўдзельнікаў ансамбля.

Тэма 2. Асаблівасці настройкі музычных інструментаў у ансамблі і аркестры

Адрозненні настройкі музычных інструментаў у ансамблі і аркестры ад сольнай настройкі. Спецыфіка інтанавання і гучання інтэрвалаў і акордаў у працэсе ансамблевага выканальніцтва.

Тэма 3. Падбор праграмы

Улік індывідуальных асаблівасцей кожнага ўдзельніка музычнага калектыву пры падборы праграмы для інструментальнага ансамбля. Выкарыстанне музычных твораў для інструментальнага ансамбля розных стылявых напрамкаў акадэмічнай, джазавай, рок- і поп-музыкі.

Тэма 4. Інтанаванне

Інтанацыйныя цяжкасці пры ансамблевым выкананні. Паступовае фарміраванне інтанацыйнага адзінства ў ансамблі ў працэсе сумеснай работы. Вывучэнне фрагментаў музычных твораў рознымі складамі інструментаў. Кантроль строю ў час выканання.

Тэма 5. Штрыхі

Развіццё навыкаў ансамблевай ігры: прынцыпы сумеснага выканання штрыхоў, артыкуляцыі ў ансамблевай практыцы.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

Прынцыпы рэдагавання штрыхоў. Дасягненне выразнага гучання розных фактурных кантрапунктаў. Стылістычныя асаблівасці выканання штрыхоў у творах розных кампазітараў.

Тэма 6. Аплікатура

Выкарыстанне адзіных аплікатурных прынцыпаў у працэсе ансамблевага выканання. Свабоднае арыентаванне ва ўсіх танальнасцях у храматычнай паслядоўнасці. Узаемадзеянне аплікатуры і дакладнага інтанавання. Аплікатурнае бачанне меладычнага матэрыялу, мысленне аплікатурнымі стандартамі. Трэнінг на аўтаматызм выканання аплікатурных структур. Дасягненне адзінства тэмбру розных музычных інструментаў у ансамблі.

Тэма 7. Вібрацыя

Адзінства вібрацыі ва ўсіх удзельнікаў інструментальнага ансамбля. Разнастайнасць вібрацыі ў залежнасці ад стылістычных асаблівасцей і характару выконваемай музыкі.

Тэма 8. Рытм

Адзінства рытмічнай артыкуляцыі ў ансамблевым выкананні. Цэзура, рубата і агагічныя адхіленні як галоўныя сродкі мастацкай выразнасці. Рытмічная артыкуляцыя ў залежнасці ад стылістычных асаблівасцей і характару выконваемай музыкі. Спалучэнне рытмічнай дакладнасці з выразным мастацкім выкананнем.

Тэма 9. Тэмп і дынаміка

Фарміраванне адзінага пачуцця тэмпу ўдзельнікаў інструментальнага ансамбля. Прыёмы кіравання, якія выкарыстоўваюцца пры ансамблевым выкананні. Паказ уступу, зняцця гучнасці, змены тэмпу, паўз, атакі апорных гукаў; філіраванні гукаў, змены дынамікі. Адзінства тэмпу ў музычным творы.

Валоданне дынамікай ад “pp” да “ff”. Крэшчэнда, дымінуэнда. Сфарцанда, “fp”. Залежнасць дынамікі ад стылю му-

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

зычнага твора. Рэльефная, тэрасная і графічная дынаміка. Выкарыстанне інтанацыйных эфектаў з мэтай агучвання дынамічных ліній і гарманічнай выразнасці.

Тэта 10. Вывучэнне музычных форм у розных эстрадных стылях

Аналітычная праца над музычным творам. Усведамленне ідэйна-мастацкага зместу, формы, стылю сачынення; вызначэнне функцый галасоў (кантрапунктаў); выяўленне кульмінацыі ў частках, раздзелах і асобных фразах. Адзінства інтэрпрэтацыі і адчування музычнага вобраза ў інструментальным ансамблі. Бездакорнае вывучэнне індывідуальнай партыі кожным удзельнікам ансамбля як абавязковая ўмова паспяховай работы інструментальнага ансамбля.

Тэма 11. Выканальніцкае майстэрства ў асноўных джазавых стылях

Блюз. Азнаямленне з разнавіднасцямі блюза. Вывучэнне гарманічнай асновы класічнага дванаццацітактавага блюза. Блюзавы лад, блюзавыя тоны. Асаблівасці штрыхоў, артыкуляцыі, манеры выканання. Свінг. Трыёльная пульсацыя. Вывучэнне характэрных для свінга акцэнтаў, артыкуляцыі і штрыхоў, фразіроўкі. Выкананне твораў у стылі свінг. Джаз-рок. Вывучэнне рытмічных канфігурацый у стылі джаз-рок: сінкопы, акцэнты, нюансы, артыкуляцыя штрыхоў, штрыхавыя асаблівасці. Выкананне твораў у стылі джаз-рок. Вывучэнне выканальніцкай манеры ўдзельнікаў ансамбля – майстроў эстрады. Спецыфіка ігры на электрычных інструментах (электраскрыпка, электравіяланчэль). Асаблівасці гуказдабывання і выканання штрыхоў.

Тэма 12. Канцэртнае выступленне

Максімальная мабілізацыя ўвагі, канцэнтрацыя творчых сіл, эмацыянальны настрой як асноўныя ўмовы паспяховасці канцэртнага выступлення. Шматбаковасць мастацкага вобраза. Змест мастацкіх вобразаў у працэсе выканання канцэртнай праграмы. Артыстызм.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

Літаратура

Асноўная

Благой, Д.Д. Искусство камерного ансамбля и музыкально-педагогический процесс [Текст] / Д.Д.Благой. – М.: Музыка, 1979. – 180 с.

Верхолаз, Р. Вопросы методики чтения нот с листа [Текст] / Р.Верхолаз. – М.: Музыка, 1969. – 140 с.

Гайдомович, Т.А. Заметки об “Элегическом трио” Рахманинова и его исполнителях [Текст] / Т.А.Гайдомович. – М.: Музыка, 1977. – 20 с.

Гарбузов, Н.А. Зонная природа звуковысотного слуха [Текст] / Н.А.Гарбузов. – М.: Музгиз, 1948. – 56 с.

Гинзбург, Л.С. Камерная музыка в современной музыкальной практике [Текст] / Л.С.Гарбузов. – М.: Музыка, 1979. – 290 с.

Григорьев, В.Ю. Самостоятельная работа по специальности: принципы и методы [Текст] / В.Ю.Григорьев. – М.: Музыка, 1979. – 110 с.

Григорян, А.Г. Заметки преподавателя в квартетном классе [Текст] / А.Г.Григорян. – М.: Музыка, 1979. – 70 с.

Давидян, Р.Р. Из опыта работы в квартетном классе [Текст] / Р.Р.Давидян. – М.: Музыка, 1979. – 320 с.

Зыбцев, А.Л. Из опыта работы педагога класса камерного ансамбля [Текст] / А.Л.Зыбцев. – М.: Музыка, 1979. – 112 с.

Хасанова, В.Н. Музыкальный ритм [Текст] / В.Н.Хасанова. – М.: Музыка, 1980. – 50 с.

Дадатковая

Гинзбург, Л.С. К.Ю.Давыдов [Текст] / Л.С.Гинзбург. – Л.: Сов. композитор, 1968. – 280 с.

Казальс, П. Автобиография [Текст] / П.Казальс. – М.: Сов. композитор, 1976. – 520 с.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

Козолупова, Г.С. С.М.Козолупов [Текст] / Г.С.Козолупова. – М.: Музыка, 1974. – 220 с.

Нейгауз, Г. Об искусстве фортепьянной игры [Текст] / Г.Нейгауз. – М.: Музыка, 1969. – 180 с.

Шабриков, В.Д. Способности, одаренность, талант [Текст] / В.Д.Шабриков. – М.: Музыка, 1991. – 200 с.

Ширинский, А. Штриховая техника скрипача [Текст] / А.Ширинский. – Л.: Сов. композитор, 1979. – 110 с.

Шульпяков, О.Ф. О психофизическом единстве исполнительского искусства [Текст] / О.Ф.Шульпяков. – Л.: Сов. композитор, 1973. – 300 с.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

Крытэрыі ацэнкі вынікаў вучэбнай дзейнасці

Балы, паказчыкі ацэнкі

1 (адзін) – адмова ад выканання праграмы па інструментальным ансамблі, адсутнасць накаплення ведаў і кампетэнтнасці ў рамках адукацыйнага стандарту.

2 (два) – фрагментарныя веды ў рамках адукацыйнага стандарту; веды асобных музычна-выканальніцкіх крыніц, рэкамендаваных вучэбнай праграмай дысцыпліны; няўменне выкарыстаць музычную тэрміналогію, наяўнасць у выкананні грубых і лагічных памылак, адсутнасць сумеснага музіцыравання ў ансамблі; эмацыянальная пасіўнасць, нізкі ўзровень музычна-выканальніцкай культуры.

3 (тры) – недастаткова поўны аб'ём ведаў у рамках адукацыйнага стандарту; выкананне музычных твораў з істотнымі і лагічнымі памылкамі; слабае валоданне тэхнічнымі сродкамі і штрыхамі ў музычных творах розных стылявых напрамкаў; пасіўнасць на занятках, нізкі ўзровень музычнай культуры выканання ў ансамблі.

4 (чатыры) – дастатковы аб'ём ведаў у рамках адукацыйнага стандарту; засваенне праграмы па інструментальным ансамблі, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны; лагічнае выкананне музычных твораў без істотных памылак; валоданне прынцыпамі ансамблевага выканання; недакладнае інтанаванне, адчуванне ансамблевага рытму, уменне слухаць галасы іншых партый.

5 (пяць) – дастатковы аб'ём ведаў у рамках адукацыйнага стандарту; валоданне тэхнічнымі сродкамі і штрыхамі ў музычных творах розных стылявых напрамкаў; дастатковы ўзровень музычна-выканальніцкай культуры ў ансамблі; разуменне мастацкай задумы аўтара музычнага твора і прыёмаў яе ўвасаблення пры ансамблевым выкананні; недакладнае інтанаванне, рытм, штрыхі.

6 (шэсць) – досыць поўныя сістэматызаваныя веды ў мастацкім музычна-выканальніцкім майстэрстве ансамблевай ігры; прысутнасць комплексу музыкальных здольнасцей (інтанаванне, адчуванне ансамблевага рытму, уменне слухаць галасы калег па ансамблі); недасканалыя сродкі выразнасці рэалізацыі мастацкай задумы аўтара.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

7 (сем) – сістэматызаваныя і поўныя веды ў мастацкім музычна-выканальніцкім майстэрстве ансамблевай ігры; наяўнасць комплексу музыкальных здольнасцей (дакладнае інтанаванне, рытм, штрыхі, уменне слухаць галасы калег па ансамблі); разуменне мастацкай задумы аўтара музычнага твора і прыёмаў яе ўвасаблення пры выкананні ў ансамблі; засваенне асноўнай і дадатковай музычнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны; недасканалае валоданне тэхнічнымі сродкамі выразнасці.

8 (восем) – сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды ў аб’ёме вучэбнай праграмы; наяўнасць комплексу музыкальных здольнасцей (дакладнае інтанаванне, адчуванне ансамблевага рытму, уменне слухаць галасы калег па ансамблі і г. д.); свабоднае валоданне тэхнічнымі сродкамі і штрыхамі ў музычных творах розных стылявых напрамкаў; здольнасць самастойна вырашаць складаныя праблемы ў рамках вучэбнай праграмы; засваенне асноўнай і дадатковай музычнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны; актыўная самастойная праца і сістэматычны ўдзел у розных канцэртных мерапрыемствах; высокі музычна-мастацкі густ выканання.

9 (дзевяць) – сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды ў мастацкім музычна-выканальніцкім майстэрстве ансамблевай ігры; наяўнасць музыкальных здольнасцей (дасканалае інтанаванне, артыкуляцыя штрыхоў, рытмічных узораў, баланс гучання, уменне слухаць галасы калег па ансамблі і г. д.); наяўнасць мабілізацыі ўвагі, канцэнтрацыі творчых сіл, сваіх адносін да выканання, адзінства інтэрпрэтацыі, сумеснае адчуванне асноўнага музычнага вобраза, мастацкі густ; актыўная самастойная праца і сістэматычны ўдзел у канцэртах.

10 (дзесяць) – сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды ў мастацкім музычна-выканальніцкім майстэрстве ансамблевай ігры; бездакорнае выкананне праграмы; адзінства інтэрпрэтацыі музычнага твора, сумеснае адчуванне асноўнага музычнага вобраза, мастацкі густ, дасканалае інтанаванне, асэнсаваны рытм, баланс гучання, дынаміка, тэмп; поўнае і глыбокае засваенне асноўнай і дадатковай музычнай літаратуры ў рамках вучэбнай праграмы; здольнасць самастойна і творча вырашаць складаныя праблемы пры выкананні музычных твораў у ансамблі; улічваць спецыфіку ігры на электраінструментах; удзел у канцэртах, фестывалях, конкурсах.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

Пералік рэкамендаваных сродкаў дыягностыкі:

– тэматыка адкрытых заняткаў;
– тэставыя заданні;
– тыпавыя заданні;
– тэсты па асобных тэмах;
– кантроль самастойнай працы;
– вуснае апытанне ў час заняткаў;
– калоквіум;
– выступленне студэнтаў у тэматычных канцэртах;
– экзамен;
– дзяржаўны экзамен.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

Вучэбнае выданне

ІНСТРУМЕНТАЛЬНЫ АНСАМБЛЬ
(скрыпка, альт, віяланчэль)

Тыпавая вучэбная праграма
для вышэйшых навучальных устаноў па спецыяльнасці
1-17 03 01 Мастацтва эстрады (па напрамках),
напрамках спецыяльнасці 1-17 03 01-01 Мастацтва эстрады
(інструментальная музыка), 1-17 03 01-02 Мастацтва
эстрады (камп’ютарная музыка)

Карэктар В. Б. Кудласевіч
Тэхнічны рэдактар А. У. Гіцкая

Падпісана ў друк 2011 г. Фармат 60x84 $^{1}/_{16.}$
Папера пісчая № 2. Ум. друк. арк. 0,88. Ул.-выд. арк. 0,44.
Тыраж экз. Заказ .

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў.
Вул. Рабкораўская, 17, 220007, г. Мінск.
Ліцэнзія № 02330/0003939 ад 19.05.2011 г.

Надрукавана на рызографе
Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў.
Вул. Рабкораўская, 17, 220007, г. Мінск.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ